

Hva er litteratur?

litteratur:

kommer fra det latinske ordet *litterae*, som betyr 'bokstaver'

Litteratur betydde opprinnelig **bokstavskrift** - favnet alle former for skrift:

- religiøse
- juridiske
- dikteriske
- vitenskapelige

techné

- omfattet aktiviteter som diktekunst, kokekunst, snekkerkunst, navigasjonskunst og legekunst
- vektlegger det håndverksmessige, det som kan læres

poiesis (av *poiein*, 'frambringe', 'skape')

- innebærer å frembringe noe som før ikke var til (Platon)
- ligger nærmere vårt moderne begrep om diktning
- lyrisk skrivekunst
- fram til 1700-tallet: sto i nær relasjon til samfunnets øvrige skrifter/praksiser
- filosofen Platons dialog *Gorgias*

Ordkunsten var en integrert del av:

- diktverk
- historie
- religion
- politikk
- vitenskap

- Dante (1300-tallet): Den guddommelige komedie

- Lukrets (97-55 f. Kr.): *Om tingenes natur*

-ingen motsetning mellom kunnskap og
spekulasjon

-ingen forestilling om et "objektivt" språk

Diktningen:

-forklare, legitimere og konservere de rådende
institusjonene og **maktstrukturene**

-oppretholde en religiøs og sosial orden

Den litterære institusjonen (fra slutten av 1700-tallet)

Dannelse -> studium

-Ikke lenger noe den dannede "har" – kan søkes gjennom studium ('strev').

-Noe som **skapes** og frembringes "fritt"– utenfor de religiøse, vitenskapelige og juridiske institusjonene

-Forstått som en særlig form for skrift

-Estetisk, kunstnerisk forseggjort: [skjønnlitteratur](#)

=> moderne forståelsen av litteratur:

diktet, fiktiv, kunstnerisk bearbeidet skrift

=> gjenstand for vitenskap (historiske, estetiske og sosiologiske vitenskaper)

urbanisering

industrialisering

individerorientering

Kritisk potensial: det som ikke kan sies innenfor andre institusjoner

Christian Krogh: romanen *Albertine* (1886)

-retter kritikk mot maktinstitusjoner

-frisone for: språklig overskridelse, kreativitet og eksperimentering

risiko: ikke bli tatt på alvor når litteraturen er frisatt i forhold til nytte, moral, sannhet og lov

Skjønnlitterær tekst som **estetisk objekt**

estetikk: gr., *aisthesis*, betyr 'sansning', 'den kunnskap som kommer til oss gjennom sansene'

F.eks. et dikt:

måten det er laget på – **form** og **innhold**

De russiske formalistene på begynnelsen av 1900-tallet:

-Hva skiller det kommunikative språket fra det litterære, dikteriske?

-Litteraturen og kunsten brukt i kampen mot den automatiserte dagligtalen.

- Underliggjøre språket

=> mer intens og dynamisk sansning av virkeligheten

retorikk:

- talekunst, læren om veltalenhet
- framstillingsmåten i en tekst
- bevege og påvirke tilhøreren

diktning:

- viser* oss noe
- diktverkets indre nødvendighet (*Poetikken* av Aristoteles)
- diktningen påvirker sansene, kroppen og følelsene (Platon)

hermeneutikk:

-å bringe til forståelse – tolkning

-Den tidlige litterære hermeneutikken i den hellenistiske kulturen: Homers *Illiaden* og *Odysseen*: hvordan tolke teksten slik at leseren ikke mistet respekten for gudene

=> tolke tekstene allegorisk, dvs. avdekke den bakenforliggende meningen

-tolkningen av religiøse tekster i Det gamle testamentet, slik at de stemte med Kristi budskap

=> tolke tekstene allegorisk

den hermeneutiske sirkel

delen må forstås i lys av helheten, og helheten i lys av delen

Genre

Dikteren Goethe (1800-tallet):
-tre grunngener:

- epikk – fortellingens form
- lyrikk – følelsesuttrykkets form
- drama – handlingens form

NB! Ulike teoretiske retninger i det 20. århundre

=> I den modernistiske litteraturen er det umulig å operere med sikre og absolutte genredefinisjoner.